

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Orationibus. 9.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

tantum Præfatio propria eiusdem Beata Virginis. Confirmatur hæc Rubrica ab alio, quæ habetur in Ordine Missæ in Missali post Hymnum Angelicum, videlicet: *Sic dicitur etiam in Missis Beata Maria, quando dicenda est. ergo non semper dicenda est, Gloria in excelsis.* Sensus autem horum verborum est: *Sic, idest, eodem modo, quo immediatè supra descriptus est, dicendus est Hymnus Angelicus, non additis amplius ijs verbis, quæ ante Pium Quintum in dicto Hymno addebantur à Sacerdotibus in honorem Beatae Virginis: Quoniam tu solus Sanctus, Mariam sanctificans; tu solus Dominus, Mariam gubernans; tu solus Altissimus, Mariam Coronans, & alia verba, quæ amplius non sunt in usu.*

Neque post recognitionem Missalis datus est hic Hymnus cuiunque Missæ de B. Virg. quicquid in vulgus sparserint aliqui, & falso immo Sacra Rituum Cōgreg. deleri iussit anno 1627. de quibusdā Caledarijs insigniorum locorum Decretum falso adscriptum eidem Congregationi contra hanc Rubricam de Hymno Angelico in Votivis B. Mariæ.

a *Et Angelorum Burchard.* & merito, quia prima verba Hymni fuere primo prolata ab Angelis *Luc. 1.*

b *Votiva solemniter, &c.* Supra diximus cum Innoc. III. omitti Hymnū Angelicum in priuatis diebus, vt appareat differentia inter solemnitatem, & commemorationem. Si ergo solemnitas adfit aliqualis; Vel ratione temporis, puta, quia Sabbatum dicatur Beatae Virgini; Vel quia eo die obiit ille, de quo dicitur Mis-

sa, quasi in eius Festo, licet non dicatur Officium, vt in *Ceremoniali suo Petrus Ruiz. notauit, & bene;* Vel ratione causæ grauis aut publicæ, cōceditur Missis Votivis Hymnus Angelicus estimatur etiam solemnitas, ratione loci, quia ratione priuilegium dicitur fuisse datum Sacrosactæ Aedi Beatae Virginis Lauretanæ, vt ibidem in omnibus Missis B. Virginis dicitur *Gloria in excelsis;* & habetur in *Synodo vltima Laurent. tit. 11. num. 4. sub Card. Rom.* Res autem grauis ea est, pro qua cōuenit totus Clerus cum Episcopo, vel apud Regulares in eorum Comitij Generalibus, seu Prouincialibus cum catur Missa pro re, eorundem iudicio, graui: si tamen paramenta adhibeantur violacea, tunc non dicitur *Gloria*, neque *Credo;* & Sacra Rituum Congregatio 19. *May 1607.* vtrunque declarauit. quare ex dictis sublatum est priuilegiū de *Gloria in excelsis*, datum Minoribus ab Alexandro Quarto, & Sixto Quarto.

c *In Missis Defunctorum.* Hoc notat *Amalar. libr. 3. cap. 44.* quia tunc non est locus lætitiæ, quam indicat Hymnus Angelicus: sicut nec in diebus luctus Aduētus, & Septuagesimæ ad Pascha.

Hoc loco addendum videtur, neque dici, *Gloria in excelsis*, in Vigiliarum Missis, quæ veniunt infra Oct. licet in Officio dictum sit, *Te Deum*: quia hæc Missæ non concordant cum Officio, & habetur hic ritus in Missali in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli, & Assumpt. Beate Virg. cōtinet enim Hymnus cęlestem gloriam, ex *S. Tho. 3. part. 1. q. 83. art. 4.* quæ cum Vigilia non consonat.

De Orationibus. IX.

ORatio, & Collecta idem. eiusdem v-
sus ab Apostolis, ex *Orig. hom. 11. in Jerem.* explicat *Ordo Romanus*, quasi fit Collectio, vt Missa, & Missio; vel quod ex Diuinis Scripturis colligatur Oratio, vel quia dicitur super Collectam, idest, Populum collectum, *Alcuin. vbi supra:* vel quia Sacerdos omnium preces in ea colligit, *Microl. cap. 3.* vel quia astantes

se debent colligere, vt orent, *S. Bonauen. de myster. Missæ.* dicitur etiam Benedictio ab *Amalar. 2. cap. 9. ex 1. Cor. 14.* Breuis autem est, ne multum loquentes oremus. *Matth. 6.* Docet *Dion. epist. ad Demophil.* preces fieri ante mysteria. Orationes composuit *Ambr. ex Gemma libr. 1. cap. 87.* & in Missali Rom. multæ sunt illius, vt suis locis indicabimus. a *Gelasio Papa*

Papa auctæ, & limatæ fuerunt, ex Sigeb. A. D. 487. A S. Gregorio deinde quibusdam additis, vel detractis, in Ordinem & librum Sacramentorum redactæ,

Vualaf. Strabo de reb. Eccles. capit. 22. & Micrologus capit. 61. Concilia Carth. 3. can. 23. Milenit. can. 12. quibus aderat S. Aug. rejiciunt non probatis.

1 **I**n Festis duplicibus dicitur una tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua commemoratio, ut dictum est supra.

Romana traditio vnam Orationem tribuit cuique Missæ. *Microlog. cap. 4.* quia vnus Introitus, vna Epistola, vnum Euan- gelium, *Amalar. in prolog. de diuinis*

Offic. Vnum est Officium, *Radphul. pro- pos. 23.* & fidei seu vnitatis Sacramentum denotat. *Innocent. III. lib. 2. cap. 27.*

2 *In Festis Semiduplicibus occurrentibus ab Octaua Pentecostes vsque ad Aduentum, & à Purificatione vsque ad Quadragesimam, dicitur secunda Oratio, A cunctis, tertia ad libitum.*

Sicut in Officio fiunt commemor. de Beata Virgine, Sanctis Apostolis, S. Patrono, seu Titulari, & de Pace: ita in Missa dicitur secunda Oratio, *A cunctis*, cuius est auctor Innocent. III. *ex Duran. libr. 4. cap. 15.* in qua supradicta memo- rantur. Nam littera N. nomen exigit Patroni, seu Titularis Ecclesiæ, vbi celebra- tur; tertia vero additur, quia impari numero gaudet Deus, *ex Innocentio III. & tres dicendæ in honorem Sanctissimæ Trinitatis, idem Innocen. ibidem*; vel quia Christus ter orauit in horto, *Microlog. supra*, vel quia in memoriam eius qui tertia die resurrexit. *Clem. lib. 2. constit. capit. 63.* & tres approbat dici *Concil. Laodic. cap. 19.* Numerus impar est indiuisibilis, & vnionem hoc loco significat Ecclesiæ

orantis. In tertia oratione ad libitum, cauere debet Sacerdos pro sua modestia, ne coram Prælato suo, seu Principe dicat Orationem, quæ habet titulum, *Pro se- ipso Sacerdote*, ita *Burchardus in Ordine celebrationis Missæ.*

* Dices: cur in oratione, *A cunctis*, in qua continetur omnia suffragia, seu communes commemorationes officij, ut dictum est, nulla mētio fit de cruce, de qua in officio? Respondeo non semper fieri de Cruce in officio commemorationem; & fuisset incommo- dum, modo eam demere, modo addere in orat. *A cunctis*, pro varietate Missæ ferialis, seu de sancto. Deinde tota Missa com. est de Cruce, quæ etiam de causa tempore Paschali fit in offic. comm. de Cruce, non in Missa.

3 *In Festis Semiduplicibus occurrentibus ab Octaua Epiphaniæ vsque ad Purificationem dicitur secunda Oratio, Deus qui salutis, tertia Ecclesiæ, vel pro Papa, Deus omnium fidelium.*

Secunda Oratio de Beata Virg. ob eiusdem partum dicitur, vsque ad Officium

Purificationis, etiam translatum. tertia pro Ecclesiæ, vel pro Papa.

4 *In Festis Semiduplicibus à Feria iij. Cinerum vsque ad Dominicam Passionis, secunda Oratio de Feria; tertia, A cunctis.*

Secunda de Feria, de qua in Officio fit commemoratio. tertia. *A cunctis*, ob

alias commemorationes, & Suffragia, quæ in eodem fiunt Officio.

5 *In Semiduplicibus à Dominica Passionis vsque ad Dominicam Palmarum, secunda Oratio de Feria, tertia Ecclesiæ, vel pro Papa.*

Gauant. Rubr. Miss.

B 3 Omit-

Omittuntur enim commemorationes in Officio, & consequenter etiam in Missa; tamen pro Ecclesia, vel eius capite adhuc est orandum, quod si hoc tempore cantandæ sint duæ Missæ, de Festo, & de Feria; in Festo semiduplici secunda

erit, Ecclesia, vel pro Papa. neque dicitur tertia Oratio; ita Romæ fit: & minuitur numerus Orationum in Missa, sicut & suffragiorum in Officio. cuius rei causam num. 8. afferemus.

6 In Festis Semiduplicibus ab Octava Paschæ usque ad Ascensionem, secunda Oratio de S. Maria, Concede nos; tertia Ecclesia, vel pro Papa.

In his & sequentibus quando in Officio cessant commemorationes de Sæctis, & de Pace, cessat etiam Oratio, *A cunctis*; sed quia B. Virgo numquam cessat orare pro nobis, & festa Filij sunt etiam Matris, neque à Sæctis quicquam obtinemus, quod à Deo per manus Mariæ

prius non donetur; ideo tempore Paschali, infra Octavas Ascensionis, Corporis Christi, & Sæctorum, in eorumque Virgilijs, secunda Oratio est de Beata Virgine; præterquam quod hoc Sacrificium de ea mundo fuit generatum, *Honorius in Gemma animæ lib. 1. cap. 104.*

7 In Festis Semiduplicibus infra Octavas occurrentibus, secunda Oratio dicitur de Octava, tertia, quæ secundo loco infra Octavam ponitur.

Sicut in Officio fit commemoratio de Octava, ita & in Missa in secunda Ora-

tione, & consequenter, quæ secunda erat, tertium obtinet locum.

8 Infra Octavas Paschæ, & Pentecostes, in Missa de Octava dicuntur duæ tantum Orationes, una de die, alia Ecclesia, vel pro Papa.

Valer hic ea ratio quam affert *Durandus in Dominica de Passione*, in qua cessant Commemorationes Sæctorum in Officio, ut scilicet nostra intentio feratur in Christum solum & spes nostra eleuetur ad unicum eius singulare refugium. Addimus igitur in tempore Passionis, Paschatis, & Pentecostes aliam Orationem

tantum pro Ecclesia, vel pro Papa, pro quibus præcipue orandum, nullo alio mediante Aduocato, neque B. Virg. quia Christus, & Spiritus paraclitus sunt tunc temporis supremi & vnici Aduocati nostri. Si in prædictis occurrat commemoratio de Sæcto, non dicitur tertia Oratio, ad sensum Rubricæ.

9 Infra alias Octavas, & in Virgilijs, quæ ieiunantur (excepta Vigilia d. Natiuitatis Domini, & Pentecostes) dicuntur tres, una de die, secunda de S. Maria, tertia, Ecclesia, vel pro Papa. Sed infra Octavas S. Maria, & in Vigilia, & infra Octavam omnium SS. secunda Oratio dicitur de Spiritu sancto, Deus qui corda, tertia, Ecclesia, vel pro Papa.

Pro prima parte Rubricæ attulimus congruentem rationem, in hoc eodem tit. num. 6.

d *Natiuitatis Domini, &c.* Hæ Virgilie habent rationem Festi Duplicis, & solemnioris.

e *De Spiritu sancto.* Quia in prima Oratione vel explicitè, vel implicitè ut in Vig. & infra Oct. omnium SS. Mariæ

merita imploramus; ideo in secunda oratione eam denuo inuocare nõ debemus. Sit igitur secunda de Spiritu Sæcto, qui eam obumbravit & sæcundam reddidit, quem ritum viguisse apud aliquos in Officio paruo Beate Virginis, ut post Orationem de Beata Virgine fieret semper Commemoratio de Spiritu Sæcto, & de omnibus Sæctis scribit *Kadulph prop. 20.*

10 In Dominicis infra Octavas occurrentibus dicuntur dua Orationes, vna de Dominica, secunda de Octava, & in die Octava dicitur vna tantum Oratio, nisi faciendâ sit aliqua commemoratio.

Ratio est, quia de Octava fit Commemoratio in Dominica, tertia vero Oratio omittitur ad maiorem solemnitatem. In Octava dicitur vna tantum Oratio, quia est duplex Officium.

Accidit in Dominica priuilegiata fieri

11 In Dominicis dicuntur tres, vt in Ordinario assignantur, quibusdam exceptis, vt suis etiam locis notatur.

Causam habes ex Clemente supra nu. 2. Excipitur Dominica Passionis, in qua dua tantum dicuntur ob rationem supra allatam num. 8. Item Dominica Palma-

rum, in qua vna tantum Oratio. tit. 7. num. 1. Item Dominica in Albis, quæ vnicam habet Orationem, quia eius Officium est Duplex.

12 In festis Simplicibus, & Ferijs per annum, nisi aliter in proprijs locis notetur, dicuntur tres, vt in Semiduplicibus, aut si quinque: possunt etiam septem ad libitum.

Plures tribus non dicuntur in Semiduplicibus, nisi ob Commemoratio-

ne. f. Quinque. Propter quinque partitam Christi passionem. Microlog. cap. 4.

g. Septem. Quia Christus in Oratione Dominicali septem instituit petitiones, Microlog. vbi supra, vel ob septiformis gratiæ Spiritum, Innoc. III. libr. 2. cap. 27.

Plures etiam possent dici; sed tædio essent audientibus ex Micrologo loco citato. * contingit Romæ anno 1628. in Ecclesia Angelorum dici octo collectas de præce-

pto: nimirum de Festo S. Syluestri, de Dom. infra oct. Natiu. de quatuor Octauis, de quinta Octava S. Thomæ titularis, & vltimam iussu Pontificis, Deus refugium.

Ad libitum vero hoc loco non significat tamen, quod quascunque velis, orationes dicas; sed eas prius, quæ in Rubricis assignantur, pro secunda, vel tertia; & tunc supra illas, quæ tibi magis placeant, addere poteris alias cum debito ordine, & numero.

13 In Ferijs quatuor Temporum, & vbi plures leguntur Lectiones huiusmodi plures Orationes dicuntur post vltimam Orationem ante Epistolam, vt suis locis in propria Missarum de Tempore.

Leguntur enim plures Lectiones in Ferijs quartis, & Sabbatis Quatuor Temporum. Præterea in Feria quarta ante Sabbatum, Sirientes, Dominica Quadages. & in Feria quarta maioris Hebdo-

madæ; quia verò Epistola magis attinet ad sacrificium Missæ, quàm Lectiones præcedentes, idcirco multiplex Oratio, quæ ad Sacrificium proprius accedit, immediatè ante Epistolam collocari debet.

14 In Missis Votiujs, quando solemniter dicuntur pro re graui, vel pro publica Ecclesia causa, dicitur tantum vna Oratio: Sed in Missa pro gratiarum actione additur alia Oratio, vt in proprio loco notatur. In alijs dicuntur plures, vt in Festis simplicibus.

Vnitas Orationis dicitur, & significat solemnitatem, vt in Duplici patet. In Missa verò pro gratiarum actione additur alia sine distinctione à prima, vt notauimus sup. tit. 7. nume. 7. & est Burchar.

15 In Votiuis B. Mariae secunda Oratio dicitur de Officio illius diei, & tertia de Spiritu sancto: sed in Sabbato, quando de ea factum est Officium, secunda Oratio erit de Spiritu sancto, tertia Ecclesiae tuae, vel pro Papa.

h In Votiuis de Apostolis, quando ponitur Oratio, A cunctis, eius loco dicitur Oratio de S. Maria, Concede nos famulos.

Orationem de Spiritu Sancto conuenire Missae Beatae Virginis diximus hoc eod. tit. num. 9.* & semper dicitur, quia est Rubrica generalis, etiam tempore Aduentus, Passionis, & Paschali, in quibus assignatur in alijs Missis Oratio, Ecclesiae, vel pro Papa.

h In votiuis de Apostolis, &c. Non dicitur Oratio, A cunctis, ne fiat noua mentio Apostolorum Petri & Pauli; nam de his Apostolis tantum Rubrica loquitur, ne verò pereat deinde memoria Beatae Virginis, quae habetur in omiffa Oratione, A cunctis, dicitur eius loco, Con-

16 Si cum plures dicuntur Orationes, occurrat fieri i commemorationem alicuius Sancti, ea ponitur secundo loco, & tertia Oratio dicitur, quae alias secundo loco dicenda erat.

i Commemorationem. Intellige hic Commemorationem Sancti, non ad libitum Sacerdotis, sed eam, quae facta est in Officio, vt in Sabbato, quando fit Officium Beatae Mariae Virginis, cum commemoratione Festi Simplicis; tunc enim Oratio de Spiritu Sancto erit tertio loco dicenda, quod valet etiam in Missis non votiuis, vt dictum est supra tit. 7. num. 5.

Atque hinc ille ritus non satis placet dicendi quatuor Orationes in Dominicis, & Ferijs Quadragesimae. Prima de Feria, secunda de Vigilia, vel Festo Simplici, tertia, A cunctis, quarta, Omnipotens.

Accidit etiam à Superiore decerni pro publica causa quotidie dicendam Orationem, Deus refugium nostrum, seu aliam; & tunc vel dicitur loco tertia ad libitum;

In votiuis priuatis secunda oratio est, de quo fit officium, tertia erit, quae secundo loco dicitur in Missa de officio, exceptis Votiuis ijs, de quibus numero sequenti. oratio pro gratiarum actione tertio loco dicitur.

cede, de Sancta Maria.

In alijs autem temporibus, quando non dicitur, A cunctis, nulla accidit mutatio.

Quaeres: An similem ob causam in Missa votiuua de Patrono, seu Titulari, cui nominatur in littera N. in oratione, A cunctis, debeat fieri similis mutatio Orationum? Respondeo, satis esse in eo casu, vel tacere in Oratione, A cunctis, nomen Patroni, seu Titularis, ne de eodem bis fiat mentio in Collectis; vel nominare poteris vice illius alium pro tua deuotione.

vel addatur vti commemoratio in duplicibus, semi duplicibus, & Dominicis. Sacra Rituum Congregatio die 28. Augusti 1627. omitti decreuit regulariter praedictam orationem in Festis primae classis. in alijs vero secundae classis communior vsus insigniorum Ecclesiarum Urbis est, vt neque dicatur in Missis priuatis, nedum in solemnibus, à qua sola excluditur commemoratio de festo simplici: quae consuetudo mihi placet. * Ita verò addatur haec oratio, vt nulla omittatur ex ijs, quae in Missali cuique Missae singillatim, & nominatim assignantur. imo in ijs, in quibus tertia est ad libitum, potes eam dicere, & addere: Deus refugium: ea ratione tamen, vt serues debitum numerum, videlicet, quatuor in Dominicis, & semi-dupli-

duplicibus; quinque in simplicibus, feriabilibus, & Votiuus iuxta superiorem Rubricam num. 12.

In Missa de Sancto, qui Titulus est Altaris, de quo tamen non recitatur officium, sed Missa tantum, ad eiusdem altare, in die festo illius (quia non debet omitti oratio eius, de quo fit officium) cō-

uenit, vt tertia sit oratio, quæ tunc temporis secundo loco dicenda foret; est enim hæc Missa ex votiuo, & festiuo mixta: ex votiuo, quia discordat ab officio; ex festiuo, quia eo die obiit Sanctus, de quo Missa: & ideo dicitur in ea Hymnus Angelicus, vt supra diximus.

17 In conclusione Orationum hic modus seruetur. Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per Dominum nostrum &c. Si ad Filium, Qui viuis & regnas cum Deo Patre. Si in principio Orationis fiat mentio Filij, concluditur, Per eundem Dominum nostrum. Si in fine Orationis, eius fiat mentio, Qui tecum viuit. Si facta sit mentio Spiritus sancti; in conclusione dicitur. In vnitae eiusdem Spiritus sancti, &c. Alia quoque in dicendis Orationibus seruentur, qua superius in Rubrica de Commem. dicta sunt.

Oratio ad Patrem vt plurimum dirigitur, iuxta doctrinam Christi. *Matth. 6. & Ioan. 16. & ex decr. Carthag. Conc. cap. 23.* & tunc conclusio fit hoc modo. Per Dominum nostrum Iesum Christum. Quod sumptum est ex *Epist. ad Rom. 5. Innoc. III. lib. 2. cap. 26.* Rarò ad filium dirigitur, nec antiquitus, vt notat *Bellar. de Miss. lib. 2. cap. 16.* vt Filius etiam creditur Deus: & eo casu conclusio fit, Qui viuis, & regnas. numquam de facto ab Ecclesia ad Spiritum Sanctum in Missa. Collecta dirigitur; quia donum est, & à dono non petitur donum, sed à donatoribus, à quibus ille procedit. *Duran. lib. 4. cap. 15.* diriguntur tamen Hymni, & Sequentiæ ad eum; & possunt etiam dirigi Collectæ, quod Ecclesia non fecit adhuc.

Reliqui conclusionum modi per se patent, & qua de causa variandi, vt nimirum cōcinant sensui orationis vltimæ, ex *Nau. de Oration. capit. 19. numer. 169.* quam concludunt. Si ad ipsam Trinitatem dirigitur Oratio, dicitur, Qui viuis, &c. ne videatur separari Christus à Trinitate.

Hoc autem est commune omnibus Conclusionibus, vt mentio in ijs fiat semper Sanctissimæ Trinitatis; vt intelligamus, nullum fieri præiudicium reliquis Diuinis personis, qua in Oratione taceri videntur, dum consummatio ostendit, nullum esse discrimen in Trinitate, Ful-

gent. lib. 2. ad Monimum quæst. 1.

In vnitae Spiritus sancti Deus, ita legendum esse, non autem præponendam vocem, Deus, tradit ex Romana auctoritate *Radulph. prop. 23.*

Additur, Amen, in fine, vt communem Orationem, quam Sacerdos obtulit, omnes confirmet. Idem ibidem, meminitque huius ritus respondendi, Amen, *S. Aug. epist. 178. & tract. 41. in Ioann. & quia vox Hebrea est, quæ significat apud nos idem quod, fiat, in precationibus vsurpata est Apostolorum tempore, 1. Cor. 14. tam à Græcis, quàm à Latinis, numquam fuit mutata, vt alia etiam retinentur Hebrea ob causas paulo infra recensendas. Significat etiam, Verum est, *Orig. tract. 35. in Matt. Ambr. de ijs, qui inuoluntur mysterijs libr. 1. cap. 9.* & in hoc sensu concordat, Amen, cum Orationis potius conclusione, quam cum Oratione, quasi affirmet populus, verum esse, regnare Deum in vnitae Spiritus Sancti. *Innocent. III. lib. 2. cap. 26. Duran. lib. 2. cap. 17.**

Notat *Nauarrus de Oration. capit. 19. num. 171.* conclusionem abbreviari, & dici: Per Christum Dominum nostrum: quod in Canone fit; quando scilicet non præcedit, inquit ille, Dominus Vobiscum: quod verum est vt plurimum, non autem semper.

De